

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи археології та історія стародавнього світу

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні
кафедри всесвітньої історії
протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи археології та історія стародавнього світу
Викладач (-і)	Щербін Лілія Василівна, к.і.н., доцент кафедри всесвітньої історії
Контактний телефон викладача	
Е-mail викладача	liliia.shcherbin@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Вівторок о 15.00.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Предметом вивчення навчальної дисципліни є основи археології та історія стародавнього світу (Сходу, Греції, Риму), процес становлення фізичного типу Номо (Людина), виникнення та розвиток праці, виробництва, складання різних структур суспільства: сім'ї пращини, общини, роду, племені, зародження приватної власності, нерівності, експлуатації, політичної влади й держав. Курс передбачає вивчення історії людства на підставі речових джерел, вивчення витоків, становлення, розвитку та занепаду найдавніших цивілізацій. «Основи археології та історія стародавнього світу» є важливою складовою всесвітньої історії, яка досліджує найдавніші етапи становлення та розвитку людського суспільства і перших державних утворень.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета викладання дисципліни: формування у студентів ґрунтовних знань про основи археології, основні етапи становлення історії людства, розвитку та занепаду старосхідних держав, стародавніх Греції та Риму, особливості їх політичного, соціально-економічного та культурного функціонування. Завдання: - засвоїти археологічну термінологію, періодизацію, - вивчити особливості розвитку матеріальної і духовної культур давнього населення, типологічні риси археологічних культур, основні категорії нерухомих і рухомих пам'яток. - відобразити основні чинники формування, функціонування та еволюції стародавніх цивілізацій, виявити їх особливі риси та взаємозв'язки; - проаналізувати економічні, соціальні, політичні та культурно-етнічні характеристики функціонування старосхідних держав; - визначити особливості становлення держав та їх політичного розвитку в окремих регіонах Стародавнього Сходу; - виявити загальні та особливі риси розвитку старосхідних держав; - виробити вміння та навички самостійної роботи студентів із джерелами та історичним матеріалом, науковою літературою та періодичними виданнями, монографічною літературою. У результаті вивчення дисципліни студент повинен знати: - етапи формування археології як науки; - основні поняття та категорії археології; - основні етапи та методи археологічних досліджень; - загальну характеристику етапів розвитку матеріальної культури людства; - основні археологічні культури та археологічні пам'ятки. - основні види джерел історії Стародавнього Сходу; - хронологію та періодизацію старосхідної історії; - основні етапи процесу державотворення на Стародавньому Сході; - основні регіони Стародавнього Сходу, Греції, Риму.	

- чинники формування соціально-економічної та політичної системи;
- особливі та загальні риси розвитку старосхідних цивілізацій;
- основні події, факти з історії античних цивілізацій,
- основні чинники формування, функціонування та еволюції античних цивілізацій, виявити їх особливі риси та взаємозв'язки;
- проаналізувати економічні, соціальні, політичні та культурно-етнічні характеристики функціонування античних держав;
- визначити особливості становлення держав та їх політичного розвитку в Стародавніх Греції та Риму; виявити загальні та особливі риси розвитку античних держав .
- термінологічний апарат курсу; карту;

уміти:

- аналізувати та узагальнювати зміст історичних джерел старосхідної епохи;
- аналізувати історичні чинники виникнення конкретних ситуацій в історичних подіях періоду існування стародавніх цивілізацій.

Структурно-логічне місце навчальної дисципліни

Кореквізити (ОК, що паралельно ведуться з вивченням дисципліни «Основи археології та історія стародавнього світу»): «Вступ до спеціальності», «Давня і середньовічна історія України»; «Етнологія».

Постреквізити (ОК, які використовують матеріали дисципліни в наступних семестрах): «Давня і середньовічна історія України», «Історія Центрально-Східної Європи в давні часи і середньовіччя», «Історія середніх віків», «Історичне краєзнавство, музеєзнавство».

4. Програмні компетентності та результати навчання

Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії та громадянської освіти в закладах загальної середньої освіти.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК2. Здатність володіти змістом та методологією, категоріально-понятійним апаратом фундаментальних історичних дисциплін, знаннями сучасних наукових досліджень з історії, орієнтуватися в науковій періодизації історії.

СК4. Здатність інтегрувати набуті знання з історичних наук та громадянської освіти в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь.

СК5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни

ПРН5. Знати зміст і методологію, сучасні наукові дослідження базових історичних дисциплін, володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки.

ПРН6. Знати сучасні наукові підходи в галузі громадянської освіти, орієнтуватися в нормативно- правовій базі та структурі правової системи України.

ПРН7. Інтегрувати знання з історії та громадянської освіти в цілісну педагогічну діяльність,

реалізувати міждисциплінарні підходи.

ПРН9. Проводити історико-краєзнавчу та пошуково- дослідницьку роботу у закладах загальної середньої та позашкільної освіти із залученням учнів до вивчення культурної спадщини рідного краю.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни д.ф.н. / з.ф.н.

лекції	44/12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	56/8
самостійна робота	80/160

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1-й семестр	A4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	1	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції д.ф.н / з.ф.н.	семін. заняття д.ф.н. / з.ф.н.	сам. роб. дф.н. / з.ф.н.
Тема 1. Вступ до курсу.	2/-	2/-	2/2
Тема 2. Історія археології.	2/2	2/-	2/4
Тема 3. Палеоліт.	2/-	2/2	2/6
Тема 4. Мезоліт та неоліт.	-/-	2/-	2/6
Тема 5. Енеоліт	2/-	2/-	2/6
Тема 6. Бронзовий вік	-/-	2/-	2/6
Тема 7. Ранній залізний вік	2/2	2/-	2/6
Тема 8. Антична археологія	2/-	2/-	2/6
Тема 9. Стародавній Єгипет.	2/2	2/-	2/6
Тема 10. Стародавня Месопотамія	2/-	2/2	4/6
Тема 11. Східне Середземномор'я у III – першій половині I тис. до н.е.	-/-	2/-	4/6
Тема 12. Перська держава.	2/-	2/-	4/6
Тема 13. Стародавня Індія.	2/-	2/-	4/6
Тема 14. Стародавній Китай.	2/-	2/-	4/6
Тема 15. Крито-Мікенська цивілізація III-II тис. до н.е.	2/-	2/-	4/6
Тема 16. Греція в XI – IX ст. до н.е.	2/-	2/-	4/6
Тема 17. Греція в VIII – VI ст. до н.е.	2/-	2/-	4/6
Тема 18. Греція у V– IV ст. до н.е.	2/-	2/2	2/6
Тема 19. Культура Греції.	-/-	2/2	2/6
Тема 20. Становлення Македонської гегемонії на Балканах. Завоювання Олександра Македонського.	2/2	2/-	2/6

Тема 21. Елліністична доба.	2/-	2/-	2/6
Тема 22. Італія у VIII – VI ст. до н.е. Рим в добу Ранньої республіки (V – III ст. до н.е.)	2/2	2/-	4/6
Тема 23. Боротьба Риму із Карфагеном. Римська республіка у II – I ст. до н.е.	-/-	2/-	2/6
Тема 24. Падіння Римської республіки і встановлення військової диктатури. Громадянські війни у Римі.	2/-	2/-	2/6
Тема 25. Зміцнення системи принципату у I – II ст. Виникнення християнства.	2/2	2/2	4/6
Тема 26. Римська імперія в період домінації.	2/-	2/2	2/6
Тема 27. Падіння Західної Римської імперії.	2/-	2/2	4/2
Тема 28. Культура стародавнього Риму.	-/-	2/2	4/2
ЗАГ:	44/12	56/8	80/160

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Відповідно Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника та Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника знання студентів оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки. Оцінювання здійснюється на основі накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою. Максимальна кількість балів за семестр – 100. Семестровий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі екзамену. Розподіл балів: - підсумковий бал за семінарські заняття (максимально 20 балів): - за контроль самостійної роботи (максимально 20 балів) - за індивідуальну роботу (максимально 10 балів), - екзаменаційна оцінка (максимально 50). Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума балів за поточний контроль знань (50 балів) та екзаменаційну роботу (50 балів). Сумарна кількість – 100 балів.

Шкала оцінювання		
Університетська	Національна	Шкала ЄКТС
90-100	відмінно	A
80-89	добре	B
70-79		C
60-69	задовільно	D
50-59		E
26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX
1-25	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	F

Оцінювання усних
відповідей на
семінарських заняттях

Оцінювання знань на семінарських заняттях здійснюється за **100-бальною шкалою (підсумковий максимально 20 балів)**. Передбачається обговорення проблемних питань на задану тематику, участь в дискусії, виступи (в т.ч. презентації) за темами семінарських занять.

Кожен студент зобов'язаний взяти участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру. Пропущене заняття або негативну оцінку студент зобов'язаний «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента.

На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання :

«Відмінно» А (90-100 балів) – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті знання при аналізі практичного матеріалу, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Повною мірою володіє історичним критичним мисленням, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

«Добре» В (80-89 балів) – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу, знає історичну термінологію, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією, вміє систематизувати, співставляти

аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Достатньо володіє історичним критичним мисленням, однак робить окремі помилки; будує аргументацію на основі декількох доказів;

«Добре» С (70-79 балів) – здобувач освіти достатньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції стародавньої історії, будує аргументацію на основі 2-3 доказів. Вміє організувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичних джерел, може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб, визначати роль людського фактора в історії, однак не може розкрити внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Загалом має добрі знання програмного матеріалу, але є певні прогалини, має добрі уміння і навички, однак відповідь містить помилки.

«Задовільно» D (60-69 балів) – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань. Відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю.

	Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) посередньо оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції стародавньої історії. Виявляє знання основного матеріалу, проте є суттєві недоліки, має задовільні уміння і навички; відповідь не чітка і спрощена, у письмовій роботі є багато помилок. Посередньо знає історичну термінологію і слабо володіє понятійним апаратом, задовільно орієнтується в історичній хронології, недостатньо володіє просторовою компетенцією; не вмє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. «Задовільно» Е (50-59 балів) – здобувач має значні прогалини у знаннях, допускає багато помилок, уміння і навички на низькому рівні; не здатен (на) використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь спрощена, у письмовій роботі є суттєві помилки. Знає на низькому рівні історичну термінологію і слабо володіє понятійним апаратом, на низькому рівні орієнтується в історичній хронології, поверхово володіє просторовою компетенцією; не вмє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом на елементарному рівні. Може поверхово оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні. Не може переконливо аргументувати. Знає історичну персоналістику на елементарному рівні. Не має системних знань. «незадовільно» – Незадовільно FX (26-49) – у здобувача елементарні знання фактичного матеріалу (до 50%), відсутні уміння і навички, відповідь не змістовна, у письмовій роботі є суттєві помилки. Студент використовує виключно інформацію із підручника, довідника. Практично не знає історичну термінологію (до 50%), незадовільно орієнтується в історичній хронології (до 50%), не володіє просторовою компетенцією; не вмє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не здатен (на) оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції стародавньої історії. Відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка і оцінка інших. Знає історичну персоналістику на рівні переліку історичних постатей. Не завжди дотримується етики професійної взаємодії.. Незадовільно F (1-25) здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Пропущене заняття або негативну оцінку, отриману на семінарському занятті, здобувач освіти зобов'язаний(-на) «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем згідно встановленого графіку навчання. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал здобувача освіти.
Вимоги до письмових контрольних робіт	Завдання на контрольній роботі складаються із трьох питань. Оцінка за розгорнуті відповіді на питання виставляється у 100- бальній шкалі, оцінка за контрольну роботу визначається як середнє зважене з отриманих за відповіді балів.

	Критерії оцінювання відповіді на розгорнуте запитання: «відмінно» А (90-100 балів) – відповідь детально структурована та вичерпна. Здобувач освіти повноцінно розкриває матеріал, логічно мислить, вільно використовує теоретичні знання, демонструє знання історичних джерел та наукової літератури, висловлює власне ставлення, робить ґрунтовні узагальнення та висновки, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок. «добре» В (80-89 б.) – відповідь структурована, здобувач освіти розкриває суть питання. Демонструє знання значної кількості фактичного матеріалу, але допускає окремі помилки. Робить фрагментарні узагальнення, усвідомлює роль і значення конкретних подій. «добре» С (70-79 б.) – відповідь структурована, здобувач освіти розкриває суть питання, але має певні прогалини та розриви. Демонструє знання значної кількості фактичного матеріалу, але допускає низку окремих помилок. Робить фрагментарні узагальнення. «задовільно» D (60-69 б.) – здобувач освіти розкриває суть питання зі значними прогалинами та розривами. Демонструє знання найбільш важливих термінів, понять, але допускає значні помилки. На задовільному рівні володіє матеріалом. Узагальнення практично відсутні або дуже фрагментарні. «задовільно» E (50-59 б.) – здобувач освіти розкриває суть питання зі значними прогалинами та розривами. Демонструє знання найбільш важливих термінів, понять, але допускає значні помилки. На задовільному рівні володіє матеріалом. Узагальнення практично відсутні або вони дуже фрагментарні. «незадовільно» Fx/F (0-49 б.) – здобувач демонструє знання одиничних фактів або допускає значні помилки. Не володіє ключовими поняттями, узагальнення відсутні. Відповідь містить лише одиничні конкретні факти або узагальнюючу інформацію.
Вимоги до письмових тестових робіт	Написання тематичної тестової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. Тематична тестова контрольна робота включає 50 тестових питань. Тести згенеровані і проводяться у системі дистанційного навчання університету https://d-learn.pnu.edu.ua. Тестові питання (як правило, одне на 1-у хвилину) в системі дистанційного навчання університету, оцінені за стобальною шкалою, при виставленні оцінки викладачем в журнал АСУ-КНУВС, автоматично переводяться відповідно до розподілу балів дисципліни в електронному журналі.
Індивідуальна робота	Здобувачем вищої освіти здійснюється підготовка творчого есе з актуальних проблем основ археології та історії стародавнього світу, здійснюється його захист. Підготовка і захист творчих есе з актуальних проблем оцінюються максимально у 10 балів та переводяться бали за 100-бальною шкалою оцінювання. Суттєве, стисле і водночас повне розкриття питання, охайне виконання роботи, впевнений його захист оцінюється у 9–10 балів. Неповне розкриття питання, покликане лише на декілька першоджерел, охайне виконання роботи, недостатньо впевнений його захист – 7–8 балів. Часткове розкриття питання, приблизне знання

	проблеми, неохайне виконання роботи, недостатній за своєю змістовою наповненістю матеріалу захист оцінюється на 6–5 балів. Нерозкриття завдання виражається у виставленні негативної оцінки – 2–4 бали. Індивідуальне завдання повинно бути оформлене у формі презентації (PowerPoint/PDF/Canva або ін. платформи/інструменти для підготовки презентації) та з додатком (у разі потреби) електронної версії і надане на перевірку викладачеві до встановленого планом терміну.
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни підсумкового контролю визначаються навчальним планом. Студент(-ка) допускається до підсумкового контролю (іспиту) за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 25 і більше балів під час поточного контролю.
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – іспит.

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність: У Карпатському національному університеті ім. В. Стефаника навчальний процес побудований на основі дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та законності роботи. Як викладач, так і студент (-ка), повинні дотримуватися :

[Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#), [Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#), [Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#), [Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#).

У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. Відповідно до цього документа, представники університетської громади повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності у своїй навчальній і викладацькій діяльності та зобов'язані діяти порядно. За дотриманням морально-етичних та правових норм цього Кодексу членами університетської громади відповідає Комісія з питань етики й академічної доброчесності при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі. У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студенту повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять та активна участь на лекціях, семінарських заняттях є обов'язковою умовою успішного складання екзамену з пропонованого курсу. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарському занятті без поважних причин (довідки, виданої лікарською установою, заяви, підписаної в деканаті і т. п.), отримання негативної оцінки або невчасного виконання студентами індивідуальних робіт у визначений день має відбутися відпрацювання.

Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується документом: [Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти](#)
Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у встановлений термін. Пропущене заняття студент(ка) може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило, «відпрацювання» проходить в усній формі, шляхом вирішення тестових завдань на сайті дистанційного навчання тощо.

У випадку негативної оцінки на третьому талоні або не допуску до екзаменів внаслідок не виконання навчального плану студент має право на повторне вивчення курсу, що регулюється Положенням про порядок повторного вивчення дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS: [Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін \(кредитів ECTS\) в умовах ECTS.docx](#)

Для навчання здобувачів вищої освіти в рамках ОП, які мають поважні причини, що регулюються законодавством України і [Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#), надається індивідуальний графік.

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується [Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#)

8. Рекомендована література

Основна література

Підручники та посібники

1. Археологія України: курс лекцій. За ред. Л. Залізняка. Київ, 2005. 502 с.
2. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Т. 1. Стародавня Греція: Підручник. Чернівці: ТОВ «Вид-во «Наші книги», 2008. 794 с.
3. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Т. 2. Стародавній Рим. Підручник. Чернівці: ТОВ «Вид-во «Наші книги», 2008. 848 с.
4. Баукова А. *Антична археологія : навчальний посібник* . Львів, 2014. 346 с.
5. Винокур І.С., Телегін В.Я. Археологія України. Тернопіль: Навчальна книга- Богдан, 2008. 479 с.
6. Голованов, С. О. Історія стародавнього світу. Київ:, 2017. 472 с.
7. Крижанівський О. П. Історія Стародавнього Сходу. Київ, 2006.
8. Орлова Т. В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 446 с.
9. Петречко О. Історія Стародавнього Риму. Дрогобич, 2017. 576 с.
10. Скакальська І. Археологія. Київ, 2018. 216 с.
11. Ставнюк В. Історія Давньої Греції. Чернівці: «Місто», 2022. 552 с.
12. Станко В. Н. Історія первісного суспільства. Київ, 1999. 239 с.
13. Шама О. І. Історія Стародавнього Сходу. Лекції. Методичні рекомендації : посібник для студ. іст. фак. денної і заочної форм навч. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 276 с.
14. Шама О. І. Історія Стародавньої Греції і Риму: навч.-метод.посіб. для студ. іст. ф-ту денної і заочної форми навч. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. 261 с.

Джерела

15. Антонович М. Листи до мерців. Напис з гробниці Уні. Спір душі з тілом. З антології єгипетської літератури. Сучасність. 1966, № 12 (76). С. 44–59.
16. Балух В.О. Б 208 Історія античної цивілізації: У 3-х т. Т.3. Практикум. Чернівці: Наші книги., 2008. 681 с.
17. Геродот. Історії в дев'яти книгах. Київ: Наукова думка, 1993. 573 с.
18. Гомер. Іліада / пер.із старогрец. Б. Тена. Харків: Фоліо, 2017. 412 с.
19. Гомер. Одиссея. Львів, 2022. 544 с.
20. Давньоєгипетська література в українських перекладах. Київ-Харків, 2022. 256 с.
21. Евріпід. Трагедії. Львів, 2023. 608 с.
22. На ріках вавілонських: 3 найдавнішої літератури Шумеру, Вавілону, Палестини. Київ: Дніпро, 1991. 398 с.
23. Платон. Держава. Львів, 2021. 464 с.
24. Плутарх. Порівняльні життєписи. Київ, 2023. 480 с.
25. Тит Лівій. Від заснування Міста. Книги I-V. Київ, 2022. 384 с.

Монографії та наукові статті

26. Археологія України за роки незалежності. Київ. Інститут археології НАН України. 2022, 448 с.
27. Бауер С. Історія Стародавнього світу. В 2 томах / переклад В. Л. Гончарова. Київ : Видавництво АСТ, 2019–2020. Т. 1. 480 с.; Т. 2. 800 с.
28. Берд М. SPQR. Історія Давнього Риму. Київ, 2024. 496 с.
29. Берд М. Імператор Риму. Володар давньоримського світу. Київ, 2025. 432 с.
30. Блек Джеремі. Історія світу : від найдавніших часів до сьогодення / переклад О. Буйвол.

Київ : Vivat, 2021. 256 с.

31. Вуянко М. Трипільські поселення в Івано-Франківську. Івано-Франківськ, 2025. 196 с.
32. Гаррет Р. Голі статуї, гладкі гладіатори та бойові слони. Відповіді на цікаві запитання про стародавніх греків і римлян. Київ, 2024. 320 с.
33. Гаскевич Д.Л. Матеріали буго-дністровської неолітичної культури долини Дністра в межах України. Археологія і давня історія України. 2018. № 3. С.22-38.
34. Гуцало Л. В., Ковтун Н. М., Рудницька О. П. *Конфлікт держави та християнства в Римській імперії в I – на початку IV ст.* Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 33. С. 1062–1076.
35. Костючок П. Л., Солонець І. Ф., Щербін Л. В. Єгиптоманія у стародавньому Римі. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 6. С. 1735–1744.
36. Костючок П. Л., Солонець І. Ф., Щербін Л. В. Піднесення стародавнього Вавилону за правління Хаммурапі (1792–1750 рр. до н. е.). *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. № 8. С. 868–875.
37. Костючок П. Л., Солонець І. Ф., Щербін Л. В. Стародавній Єгипет у науковій діяльності К. Дерош Ноблекур. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. № 9. С. 860–868.
38. Костючок П., Солонець І., Щербін Л. Єгиптологічні студії у науковій спадщині Салімі Ікрам. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. № 2. С. 1128–1136.
39. Костючок П., Щербін Л. Жінка у стародавньому світі: сучасна українська історіографія. *Вісник науки та освіти*. 2025. №. 1. С. 2148–2155.
40. Кротова О.О. Амвросіївське кістковище бізонів та особливості його використання. Археологія і давня історія України. 2020 № 4 С. 134-150.
41. Кун М.А. Легенди і міфи стародавньої Греції. Київ: Мистецтво, 1996. 472 с.
42. Моммзен Т. Історія Риму. Київ, 2023. 384 с.
43. Мустафін О. Справжня історія Стародавнього часу. Харків: Фоліо, 2018. 398 с.
44. Сванте П. Неандерталець. Рівне, 2025. 344 с.
45. Содомора А. Жива античність. Київ, 2024. 216 с.
46. Ставнюк В. Становлення афінського поліса. Київ, 2005. 216 с.

Додаткова література

47. Вейбер А. Бобри, черепахи та молюски: що їли люди в кам'яну добу. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/bobri-cherepakhi-ta-moliuski-shcho-yili-liudi-v-kamianu-dobu/>
48. Джонсон Б. Омріяний Рим. Київ, 2020. 254 с.
49. Дольнік Е. Динозаври на званні вечері. Як ексцентричні вікторіанці відкрили доісторичних істот і випадково перевернули світ. Київ, 2025.
50. Залізняк Л. Походження людей та народів. URL: <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/pokhodzhennia-liudei-ta-narodiv-leonid-zalizniak/>
51. Кессіді К. Вижити. Рівне, 2025. 256 с.
52. Монтанеллі І. Історія греків. Київ, 2010. 336 с.
53. Робертсон Д. Марк Аврелій. Імператор-стоїк. Київ, 2025. 208 с.
54. Тведт Т. Історія світу. Минуле як дзеркало сьогодення. Харків, 2023. 368 с.
55. Томас Р. Мартін. Фокіон. Доброчесний громадянин у розколотому суспільстві. Київ, 2025. 224 с.
56. Явін Л. Найкоротша історія Китаю. Київ, 2024. 256 с.
57. Worthington I. Athens after empire: a history from Alexander the Great to the Emperor Hadrian. New York: Oxford University Press, 2021. 442 p. URL: <https://academic.oup.com/book/36146/chapter/314406530>

Інформаційні ресурси

58. Інститут історії України НАН України <https://history.org.ua/>
59. Інститут сходознавства ім. А. Кримського URL: <https://www.oriental-studies.org.ua/uk/home/>
60. Наукова бібліотека ПНУ – <http://lib.pnu.edu.ua/>
61. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>

62. Спілка археологів України. URL: <http://vgosau.kiev.ua/biblioteka/monografii>

Викладач _____ Щербін Л. В., доцент кафедри всесвітньої історії